Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
föredraget den 17 december 2020 [1]

Mål C-709/19

Vereniging van Effectenbezitters
mot
BP plc

(begäran om förhandsavgörande från Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol)

”Begäran om förhandsavgörande – Förordning (EU) nr 1215/2012 – Internationella behörighetsbestämmelser på privaträttens område – Behörighetsbestämmelser vid talan om skadestånd utanför avtalsförhållande – Tvist rörande investeringar – Den ort där skadan inträffade – Skada som uteslutande består i en förmögenhetsskada – Fastställelsetalan som väckts av en enhet som företräder kollektiva intressen”

1. En förening som företräder aktieägares intressen har väckt talan vid Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol) om ersättning för värdeminskningen av aktieägarnas aktier i ett företag med säte i Förenade kungariket, till följd av det oljeutsläpp som skett vid företagets anläggning i Mexikanska golfen.

2. Inom ramen för denna tvist efterfrågar den hänskjutande domstolen en tolkning av artikel 7.2 i förordning (EU) nr 1215/2012. [2] Eftersom de skador som talan avser är rena förmögenhetsskador, har den hänskjutande domstolen svårt att avgöra om den är behörig mot bakgrund av EU-domstolens tidigare avgöranden, bland annat domarna Kolassa, Universal och Löber. [3]

3. Den hänskjutande domstolens frågor visar vilka risker som är förknippade med tolkningar med öppen textur inom detta område, som den tolkning som knyter den internationella behörigheten till de ”särskilda omständigheterna” i målet. De ger samtidigt domstolen möjlighet att nyansera eller, vid behov, revidera dessa tolkningar.

1 Originalspråk: spanska.

2 Europaparlamentets och rådet förordning (EU) av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1).

3 Dom av den 28 januari 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37) (nedan kallad domen Kolassa), dom av den 16 juni 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449) (nedan kallad domen Universal) och dom av den 12 september 2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701) (nedan kallad domen Löber).

I. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätten. Förordning nr 1215/2012

4. Skäl 16 har följande lydelse:

”Principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig bör kompletteras med alternativa behörighetsgrunder i de fall där det finns en nära anknytning mellan domstolen och tvisteföremålet eller då detta krävs för att underlätta en korrekt rättskipning. Detta kriterium om nära anknytning bör säkerställa ökad rättssäkerhet och förhindra att svaranden kan stämmas i en domstol i en medlemsstat som han eller hon inte rimligen kunde förutse…”

5. I artikel 4 föreskrivs följande:

”1. Om inte annat föreskrivs i denna förordning, ska talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han eller hon har medborgarskap.

…”

6. I artikel 7 föreskrivs följande:

”Talan mot en person som har hemvist i en medlemsstat får väckas i en annan medlemsstat:

…

2) Om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen för den ort där skadan inträffade eller kan inträffa.

…”

B. Nederländsk rätt. Burgerlijk Wetboek[4]

7. Artikel 305a i bok 3 i BW har följande lydelse:[5]

”1. Varje institution eller sammanslutning som har full rättshandlingsförmåga får väcka talan i domstol för att försvara andra personers liknande intressen, under förutsättning att detta försvar utövas i enlighet med dess stadgar.

…

3. En sådan talan som avses i punkt 1 får inte avse … skadestånd i pengar.

…”

II. Omständigheter i målet, förfarandet vid de nationella domstolarna och tolkningsfrågorna

8. Vereniging van Effectenbezitters (nedan kallad VEB) är en nederländsk förening med säte i Haag (Nederländerna), som enligt stadgarna ska företräda aktieägares intressen.

4 Den nederländska civillagen (nedan kallad BW).

5 Nedan kallad artikel 3:305a BW.

9. BP plc (nedan kallat BP) är ett företag med säte i London (Förenade kungariket) som bedriver olje- och gasverksamhet runt om i världen. Dess stamaktier är noterade på börserna i London och Frankfurt.

10. I april 2010 skedde en explosion på en av BP hyrd oljeborrplattform i Mexikanska golfen som resulterade i allvarliga skador på miljön.

11. Den 17 april 2015 väckte VEB med stöd av artikel 3:305a BW en grupptalan mot BP vid Rechtbank Amsterdam (Förstainstansdomstolen i Amsterdam, Nederländerna) för alla personer som under perioden 16 januari 2007–25 juni 2010 köpt, innehaft eller sålt stamaktier i BP via ett placeringskonto i Nederländerna eller via ett placeringskonto hos en bank och/eller ett investmentbolag med etableringsort i Nederländerna (nedan kallade BP-aktieägare).

12. VEB yrkade att Rechtbank Amsterdam skulle slå fast att

– nederländsk domstol har internationell behörighet att pröva BP-aktieägarnas skadeståndsanspråk,

– Rechtbank Amsterdam har lokal behörighet att pröva anspråken,

– BP hade gett BP-aktieägarna oriktig, ofullständig och vilseledande information om i) sitt säkerhets- och underhållsprogram före oljekatastrofen den 20 april 2010 och/eller ii) omfattningen av denna oljekatastrof och/eller iii) BP:s roll i och ansvar för denna oljekatastrof,

– BP-aktieägarnas köp eller försäljning av BP-aktier skulle ha skett till ett mer fördelaktigt marknadspris om BP inte hade agerat rättsstridigt, eller över huvud taget inte ha ägt rum,

– BP:s rättsstridiga agerande var en nödvändig förutsättning för och hade ett direkt samband med det kursfall som BP:s aktieägare drabbades av under perioden 16 januari 2007–25 juni 2010.

13. BP bestred den nederländska domstolens behörighet med hänvisning till förordning nr 1215/2012. Rechtbank Amsterdam förklarade sig inte vara behörig att pröva VEB:s skadeståndstalan och Gerechtshof Amsterdam (Appellationsdomstolen i Amsterdam, Nederländerna) fastställde Rechtbanks beslut.

14. VEB har överklagat Gerechtshofs beslut till Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol), som har hänskjutit följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

”1) a) Ska artikel 7.2 i [förordning nr1215/2012] tolkas så, att en ren förmögenhetsskada som uppkommit direkt på ett placeringskonto i Nederländerna eller på ett placeringskonto hos en bank och/eller investmentbolag med etableringsort i Nederländerna, och som är en följd av investeringsbeslut som fattats med stöd av världsomfattande men oriktig, ofullständig och vilseledande information från ett internationellt börsnoterat bolag, är ett tillräckligt anknytningskriterium för att en nederländsk domstol ska anses ha internationell behörighet på grundval av den ort där skadan inträffade (Erfolgsort)?

b) Om svaret är nekande, krävs ytterligare omständigheter för att den nederländska domstolen ska anses vara behörig och i så fall vilka? Är de ytterligare omständigheter som nämns nedan i punkt 4.2.2[6] tillräckliga för att den nederländska domstolen ska anses vara behörig?

6 Dessa omständigheter är följande: BP riktar sig till investerare i hela världen, däribland nederländska investerare. VEB företräder ett stort antal investerare som till övervägande del är bosatta i Nederländerna och värnar deras intressen. En sådan uppgörelse som BP har träffat med sina aktieägare i Förenta staterna har inte erbjudits de investerare vars intressen företräds av VEB och inga andra liknande förfaranden pågår i Europa. Vissa av de aktieägare som VEB företräder är konsumenter, vilka ges ett särskilt rättsligt skydd i förordning nr 1215/2012.

2) Blir svaret på fråga 1 annorlunda om en talan med stöd av artikel 3.305a i civillagen har väckts av en förening som företräder de kollektiva intressena hos de investerare som har lidit en sådan skada som avses i fråga 1, vilket bland annat innebär att ovannämnda investerares hemvistorter inte har fastställts, och inte heller de särskilda omständigheterna kring de enskilda köptransaktionerna eller de enskilda besluten att inte sälja delar av det befintliga aktieinnehavet?

3) Om den nederländska domstolen enligt artikel 7.2 i [förordning nr 1215/2012] är behörig att pröva den talan som väckts med stöd av artikel 3.305a i civillagen, har den nederländska domstolen enligt artikel 7.2 i [förordning nr 1215/2012] då även relativ internationell och intern behörighet att pröva varje enskilt skadeståndsanspråk som senare framställs av investerare som lidit en sådan skada som avses i fråga 1?

4) Om den nederländska domstolen, i enlighet med vad som angetts ovan i fråga 3, har relativ internationell, men inte intern, behörighet att pröva varje enskilt skadeståndsanspråk från investerare som lidit en sådan skada som avses i fråga 1, fastställs den relativa interna behörigheten i så fall på grundval av den skadelidande investerarens hemvistort, etableringsorten för den bank hos vilken investeraren har ett personligt bankkonto eller etableringsorten för den bank hos vilken placeringskontot finns, eller på grundval av något annat anknytningskriterium?”

III. Förfarandet vid domstolen

15. Begäran om förhandsavgörande registrerades vid domstolens kansli den 25 september 2019.

16. Skriftliga yttranden har inkommit från VEB, BP och Europeiska kommissionen. Efter det att den förhandling som först hade planerats ställdes in, bad domstolen att dessa parter skulle besvara ett antal frågor skriftligen, vilket de gjorde den 8 oktober 2020.

IV. Bedömning

A. Allmänna preciseringar

17. På uppmaning av domstolen handlar detta förslag till avgörande bara om de två första tolkningsfrågorna.

18. Innan jag går in på bedömningen av dem anser jag att det är lämpligt att erinra om följande:

– Bestämmelserna i förordning nr 1215/2012 ska tolkas självständigt och med hänsyn tagen till förordningens systematik och syften.[7]

– Eftersom förordning nr 1215/2012 ersätter förordning (EG) nr 44/2001[8] (vilken i sin tur ersätter Brysselkonventionen),[9] gäller fortfarande domstolens tolkning av de tidigare bestämmelser som motsvarar bestämmelserna i den nu gällande förordningen.[10]

7 Se, beträffande bestämmelsen om särskild behörighet om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, dom av den 25 oktober 2011, eDate Advertising m.fl. (C-509/09 och C-161/10, EU:C:2011:685, punkt 38).

8 Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

9 Konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30) (nedan kallad Brysselkonventionen).

10 Se skäl 34 i förordning nr 1215/2012.

– Fastställandet av den ort är där skadan inträffade eller där den visade sig konkret, i den mening som avses i artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012, syftar bara till att fastställa att domstolarna i en medlemsstat är behöriga.

– På så sätt skapas ett effektivt domstolsskydd för parterna i gränsöverskridande privaträttsliga tvister, som ett alternativ till principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig, vilket motiveras av ”sakliga skäl ur bevis- och processföringssynpunkt”. [11]

– I det system som inrättats genom förordning nr 1215/2012, är domstolarna i den ort där käranden har hemvist (*forum actoris*) bara behöriga i undantagsfall. [12]

B. Inledande påpekanden rörande begäran om förhandsavgörande

19. I den första och den andra tolkningsfrågan länkas flera frågor rörande artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 samman.

20. Denna följd av frågor kan sammanfattas på följande vis:

– Den hänskjutande domstolen vill veta om en ren förmögenhetsskada, som uppkommit direkt på ett placeringskonto [13] i Nederländerna, gör det möjligt att slå fast att en domstol i den staten ska anses ha internationell behörighet, eftersom det är den ort där skadan visade sig, när förlusten har uppstått till följd av beslut som fattats mot bakgrund av allmänt tillgänglig information, som lämnats av ett internationellt företag som är börsnoterat i en annan medlemsstat.

– Om svaret är nekande, undrar den hänskjutande domstolen om det krävs ytterligare omständigheter och i så fall vilka.

– Den efterfrågar en särskild prövning av de särskilda omständigheter som är omtvistade i målet. [14]

– Avslutningsvis vill den veta vilken betydelse det har för svaret att den talan som väckts är en grupptalan.

21. Det ska under alla förhållanden klargöras vilka omständigheter som inte är omtvistade utan tas för givna. Dessa är följande:

– Talan avser utomobligatoriskt ansvar.

– Den skadevållande händelsen inträffade utanför Nederländerna.

11 Dom av den 10 juni 2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, punkt 18) (nedan kallad domen Kronhofer).

12 Dom av den 19 september 1995, Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, punkt 13) (nedan kallad domen Marinari), och domen Kronhofer, punkt 20.

13 Detta uttryck innefattar enligt den hänskjutande domstolen ”placeringskonton i Nederländerna” och ”placeringskonto hos en bank eller investmentbolag med etableringsort i Nederländerna”.

14 Se fotnot 6 i detta förslag till avgörande.

– Det rör sig om en ren förmögenhetsskada som kan delas upp och som bygger på värdeminskningen för stamaktier i BP.[15]

22. Frågorna från Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol) utgår från en så kallad ”helhetsbedömning”,[16] som domstolen har gjort med avseende på artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012, för att tillämpa den på vissa tvister rörande investeringar[17] där skadan ansågs ha uppkommit på den ort där investerarens konto fanns.[18]

23. Även om den ort där investerarens konto fanns användes som grund för att fastställa vilken domstol som var behörig, bör det påpekas att det förelåg omständigheter som domstolen betecknade som ”särskilda”[19] och det berodde på att

– domstolen prövade frågan utifrån en mycket speciell synvinkel, eftersom det handlade om att bekräfta behörigheten för domstolen där käranden hade hemvist, och

– betydelsen av var kontot fanns som anknytningsmoment var relativ, eftersom andra omständigheter sammantagna bekräftade att den orten var lämplig för att fastställa behörigheten, mot bakgrund av närheten mellan tvisteföremålet och domstolen och att parterna kunde förutse den.

1. Svårigheter med att godta att den ort där ett placeringskonto finns är den ort där skadan visade sig

24. Jag är inte säker på att den ort där ett konto tillhörande käranden finns i den medlemsstat vars domsrätt är omtvistad är en användbar referens för alla tvister om utomobligatoriskt ansvar för skador som uppkommit på investeringar till följd av informationsbrister, inte ens om det finns ytterligare omständigheter. Jag anser snarare att det är en öppen fråga, även om domstolens närhet till tvisteföremålet beaktas.

25. Om ett placeringskonto avspeglar ett ekonomiskt värde och detta drabbas av en skada, skulle den ort där kontot finns i princip kunna vara den ort där kontohavarens rena förmögenhetsskada visade sig. Denna geografiska fastställelse av skadan är emellertid låtsad eller fiktiv, vilket är fallet med alla immateriella skador.[20]

15 I sitt yttrande har BP ifrågasatt om den skada som återspeglas på placeringskontona kan betecknas som ”direkt”, men den hänskjutande domstolen ställer ingen fråga om detta. Om den frågan skulle tas upp, anser jag att det inte föreligger någon indirekt skada i betydelsen skada ”som inträffat till följd av en direkt skada”, så som generaladvokaten Léger uttryckte det i sitt förslag till avgörande av den 14 januari 2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:24, punkt 45), när skadan utgörs av värdeminskningen på vissa aktier som återspeglas på ett placeringskonto. Det finns inte två olika på varandra följande skador, utan bara en enda. Värdeminskningen på aktierna och aktieägarens minskade förmögenhet kan enligt min uppfattning inte skiljas från varandra. I detta hänseende är jag enig med generaladvokaten Léger. Jag vill avslutningsvis påpeka att den nationella domstolen inte använder sig av adjektivet ”direkt” (eller adverbet ”direkt”) för att skilja mellan direkta och indirekta skador, utan för att markera skillnaden i förhållande till de omständigheter som låg till grund för domen Universal, där käranden själv valde ut det konto från vilket medel utbetalades som det senare framställdes krav om (se punkt 4.9.1 i beslutet att begära förhandsavgörande).

16 I doktrinen används detta uttryck (liksom ”*minimum contacts approach*” och ”*théorie du groupement des points de contact*”) för att beskriva tillvägagångssättet i domarna Universal, Kolassa och Löber: Gargantini, M., ”Competent Courts and Applicable Law”, i Busch, D., Ferrarini, G., och Franx, J. P., *Prospectus Regulation and Prospectus Liability*, OUP, 2020, marg. 19.27.

17 Domarna Kolassa och Löber. Det förekom inte i domen Kronhofer, vilken föregick de två ovannämnda domarna. Där var det inte käranden som hade emitterat aktierna utan finansförmedlaren, vilken hade hållit direktkontakt med käranden.

18 Domarna Kolassa, punkt 55 och punkt 3 i domslutet, och Löber, punkterna 16 och 35 samt domslutet. Dessförinnan indirekt i domen Kronhofer, punkt 18. Av dessa domar, vilka handlade om olika typer av konton, framgår inte klart vilket konto – det från vilket medlen betalades ut eller det där värdepappren deponerades – som var den plats där skadan uppkom. Gargantini, M., a.a., margs. 19.21 och 19.24.

19 Domarna Universal, punkt 37, med hänvisning till domen Kolassa, och Löber, punkt 29.

20 I domen Kronhofer fann EU-domstolen att domstolen i den ort där käranden hade hemvist inte var behörig, trots att den erkände att det hade uppkommit en ekonomisk förlust där. I själva verket godtog EU-domstolen den hänskjutande domstolens uppfattning att skadan *samtidigt hade haft en inverkan på kärandens samlade förmögenhet*. Den fann att den ort där skadan uppkommit och den ort där den händelse inträffat som orsakat skadan var *identiska*. Den medgav att det fanns *andra orter* där samma skada visat sig (till exempel det konto som medlen kom från), men den bekräftade inte att domstolen i den ort där käranden hade hemvist och huvuddelen av sin förmögenhet var behörig, och sammanföll med dem. Se punkt 17 och följande punkter samt domslutet.

26. När det ska fastställas på vilken av alla tänkbara orter som dessa skador uppkom, måste den ifrågavarande bestämmelsens syfte beaktas. Det kan diskuteras huruvida ett placeringskonto (eller ett bankkonto i vid mening) är relevant i detta hänseende och domstolens egen praxis bekräftar hur svag denna anknytning är.

27. Platsen för kontot är till större gagn för aktieägaren, i synnerhet om den sammanfaller med den ort där han eller hon har sin hemvist, vilket när det gäller konsumenter eller små investerare är förenligt med målen för lagstiftningspolitiken för de materiella bestämmelserna.[21] En sådan politik får emellertid inte främjas på bekostnad av själva syftet med förordning nr 1215/2012, så som det beskrivs i dess nuvarande lydelse.

28. Platsen för ett konto kan bidra till den objektiva närheten mellan tvisteföremålet och domstolen, men detta ska inte överskattas. De konton där börsnoterade värdepapper deponeras eller där deras värdeminskning avspeglas, påverkar till exempel inte orsakssambandet mellan händelsen och skadan och inte heller skadans storlek.

29. För det företag som emitterar de börsnoterade aktierna är det omöjligt att förutsäga var deras aktieägares konton kommer att finnas, vilket innebär att företaget inte har någon möjlighet alls att förutse vid vilken domstol med internationell behörighet det kan komma att stämmas.

30. När en aktieemittent beslutar att börsnotera aktierna i en annan stat än den där emittenten har sitt säte, godtar denne visserligen underförstått att talan kan komma att väckas mot den någon annanstans än på den ort där den har sitt säte. Eftersom emittenten saknar kontroll över hur aktierna därefter omsätts, är emellertid den ort där investeraren har ett konto[22] lika godtycklig som oförutsägbar för denne.[23]

31. Den omständigheten att den ort där kontot finns godtas som den avgörande faktorn för behörigheten, förhindrar inte ”att svaranden kan stämmas i en domstol i en medlemsstat som han eller hon inte rimligen kunde förutse”.[24] Den underlättar snarare detta.

2. Förbehåll mot att använda sig av en ”helhetsbedömning” i fall som det här aktuella

32. I mitt förslag till avgörande i målet Verein für Konsumenteninformation påpekade jag att avsaknaden av en fysisk skada gör det svårare att identifiera den ort där skadan uppkom och ger upphov till tvivel om lämpligheten av att ge företräde åt denna ort som anknytningspunkt i den mening som avses i artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012.[25]

33. Jag erinrade därför om att det vid flera tillfällen har föreslagits för domstolen att den ska avstå från valet mellan orten där handlingen företogs och orten där skadan uppkom i situationer med rena förmögenhetsskador. Jag anslöt mig till denna ståndpunkt, med nyanseringen att domstolen kunde godta den i vissa fall men inte nödvändigtvis alltid.[26]

21 Exempelvis Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1129 av den 14 juni 2017 om prospekt som ska offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel på en reglerad marknad, och om upphävande av direktiv 2003/71/EG (EUT L 168, 2017, s. 12).

22 Liksom i vissa fall investerarens identitet. Medlemsstaternas skyldighet att se till att bolag har rätt att få kännedom om detta har fastställts i artikel 3a i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/36/EG av den 11 juli 2007 om utnyttjande av vissa av aktieägares rättigheter i börsnoterade företag (EUT L 184, 2007, s. 17), efter Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/828 av den 17 maj 2017 om ändring av direktiv 2007/36/EG vad gäller uppmuntrande av aktieägares långsiktiga engagemang (EUT L 132, 2017, s. 1).

23 Se Staedler, A., ”Der deliktische Erfolgsort als internationaler Gerichtsstand bei reinen Vermögensdelikten”, i *Festschrift für Reinhold Geimer zum 80. Geburtstag*, C.H. Beck, 2017, s. 715–722. Om kontot används som kriterium för att avgöra behörigheten, bör aktieemittenter som vill neutralisera risken för att bli stämda vid oförutsebara domstolar, avstå från att sälja aktier till icke-professionella investerare.

24 Se skäl 16 i förordning nr 1215/2012.

25 Mål C-343/19, EU:C:2020:253, punkterna 46 och 48 (nedan kallat förslaget till avgörande i målet Verein für Konsumenteninformation).

26 Se föregående fotnot.

34. Jag instämmer således med förbehållen mot att tolka artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012, när det gäller utomobligatoriskt ansvar rörande investeringar i värdepapper, på grundval av fiktionen att en immateriell skada visar sig på en viss ort och att det dessutom krävs att vissa särskilda omständigheter ska föreligga för att domstolarna på den orten ska ha behörighet. [27]

35. Ett argument som hänger samman med rättssäkerheten visar att det finns skäl att än en gång reflektera över detta synsätt: vid den lämpliga processrättsliga tidpunkten (i vissa fall även *a limine litis*), ska den domstol vid vilken talan väcktes identifiera de omständigheter som knyter an till domstolsstaten, från vilka den härleder sin internationella behörighet mot bakgrund av de tillämpliga bestämmelserna. Av skäl som inte enbart är av praktiskt slag utan som även har samband med rättssäkerheten, bör domstolen lätt kunna uttala sig rörande detta krav, innan en prövning görs i sak.

36. En tolkning av artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 som kräver en bedömning av de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, i fall som det här aktuella, bidrar inte till ett övertygande resultat. Kriteriet är dessutom av sådan art att det sannolikt skapar tvivel hos de rättsliga aktörerna och ger upphov till processrättsliga strategier som går ut på att förhala, och dessutom olika tolkningar i olika medlemsstater och nya tolkningsfrågor till domstolen. [28]

3. Slutsats i denna del

37. I tvister som den här aktuella är det således inte säkert att det är nödvändigt att använda sig av metoden med sammanställning av kontakter för att fastställa behörigheten på grundval av artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012. Det handlar således om att förlägga skadan till en ort som är bättre anpassad till regelns syften och bortse från den ort där placeringskontot finns.

38. Jag anser att detta synsätt är möjligt och det har i själva verket också använts av domstolsinstanser i några medlemsstater, vilka prövar sin behörighet på grundval av andra omständigheter och exempelvis ger företräde åt den plats där marknaden där aktierna är noterade finns. [29] Det är en (inte nödvändigtvis fysisk) plats som är välkänd på förhand, som emittenten har valt och vars lagstiftning denne omfattas av när det gäller informationsskyldigheter. Investeraren å sin sida känner till den, eller bör känna till den, på förhand när denne förvärvar aktier i bolaget. [30]

39. Med hänsyn till hur tolkningsfrågorna är formulerade ska jag emellertid besvara dem utifrån deras egna utgångspunkter, det vill säga mot bakgrund av domstolens hittillsvarande praxis, och i förekommande fall bedöma de alternativa lösningar som föreslagits.

27 Jag utesluter till exempel inte att orten för skadan i andra tvister rörande rena förmögenhetsskador helt enkelt kan fastställas genom en ”helhetsbedömning”, utan att det på allvar behöver ifrågasättas huruvida den orten är förutsebar eller huruvida det finns en närhet mellan den och tvisteföremålet, och inte heller huruvida den underlättar en korrekt rättskipning. Detta gjorde jag gällande i mitt förslag till avgörande i målet Verein für Konsumenteninformation (samtidigt som jag påpekade att försiktighet ska iakttas: se punkt 70). Det gäller även tvister rörande kvarstad på bankmedel som förebyggande åtgärd i gränsöverskridande fall, när gäldenären har rätt till skadestånd på grund av att kvarstaden var otillbörlig. Det kan knappast ifrågasättas att domstolen på den plats där kontot som utan skälig grund belades med kvarstad finns är behörig.

28 Före den här aktuella begäran, se den begäran om förhandsavgörande som gav upphov till dom av den 9 juli 2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534).

29 Se dom meddelad av Cour de cassation (Högsta domstolen, Frankrike) den 7 januari 2014, nr 11–24.157 (JurisData nr 2014–000040), och av Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) den 7 juli 2017 (6Ob18/17s).

30 Jag medger emellertid att det är en lösning som kan kritiseras. Den gynnar inte små investerare som har hemvist i en annan stat (men artikel 7.2 är inte avsedd att skydda dem) och det förekommer att aktierna är noterade på mer än en marknad. Dessutom kan detta anknytningsmoment leda till den ort där svaranden har hemvist, om denne väljer den medlemsstat där han eller hon befinner sig som ursprungsstat, i den mening som avses i direktiv 2004/109/EG av den 15 december 2004 om harmonisering av insynskraven angående upplysningar om emittenter vars värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad och om ändring av direktiv 2001/34/EG (EUT L 390, 2004, s. 38). Jag medger också att det kan innebära att ”orten där handlingen företogs” och ”orten där skadan uppkom” är en och samma ort. Jag hänvisar här till det som generaladvokat Szpunar angav i sitt förslag till avgörande i målet Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:161, punkt 38): ”När det är fråga om en förmögenhetsskada, det vill säga en skada som uteslutande består i en minskning av ekonomiska tillgångar tycker jag inte att begreppet Erfolgsort är fullständigt relevant. I vissa fall kan det inte göras någon distinktion mellan begreppen Handlungsort och Erfolgsort.” Se även punkt 60 och följande punkter nedan i detta förslag till avgörande.

C. Den första tolkningsfrågan

1. Svar mot bakgrund av domstolens praxis

a) 1 a: Huruvida platsen för investeringskontot är ett ”tillräckligt anknytningsmoment”

40. Av domarna Kolassa, Universal och Löber följer att den omständigheten att det bankkonto (i vid mening) på vilket den ekonomiska skadan återspeglas är lokaliserat till en medlemsstat, inte är tillräcklig för att domstolarna i den staten ska anses ha internationell behörighet. Det måste dessutom föreligga särskilda omständigheter som sammantagna gör det möjligt att tilldela domstolarna denna behörighet. [31]

41. Om vi för tillfället bortser från betydelsen av den taleform (grupptalan) som VEB har valt, [32] finner jag inte någon särskiljande faktor där som har sådan tyngd att det är möjligt att frångå denna rättspraxis.

42. Den hänskjutande domstolen har betonat att i domen Universal uppkom den ekonomiska skadan på ett bankkonto tillhörande käranden som han själv hade valt för att reglera sin skuld. Den skadelidande bestämde själv platsen för sin förlust, vilket minskar trovärdigheten för kontots lokalisering som kriterium för att ge internationell behörighet. I förevarande mål uppkom däremot den förmögenhetsskada som följde på värdeminskningen för de aktier som fanns på investeringskonton *direkt* på dessa.

43. Av flera skäl anser jag inte att det argumentet är övertygande:

– I den domen tog domstolen inte upp den omständigheten att det konto som käranden hade valt inte var särskilt tillförlitligt som ett huvudresonemang, utan som ett kompletterande resonemang. [33]

– Det kan inte uteslutas att en aktieägare medverkar i att välja ut ett konto där hans aktier ska deponeras, vilket gör att han på förhand kan bestämma var kontot ska lokaliseras, som anknytning till ett område, med sikte på en framtida talan mot aktieemittenten. [34]

– Den omständigheten att den aktieägare vars aktier minskat i värde inte har *valt* denna plats, innebär som nämnts inte att denna faktor blir mindre oförutsägbar för emittenten.

44. Inte heller motiverar skillnaden mellan förevarande mål och målen i domarna Kolassa och Löber, vad beträffar formen och omfattningen av den påstått vilseledande information som svaranden har lämnat, att domstolen på den plats där placeringskontona finns ska anses ha internationell behörighet.

45. Att det emitterande företagets information inte särskilt eller separat har riktats till de nederländska investerarna, talar i själva verket snarare för en motsatt slutsats. [35] Eftersom VEB anser att denna faktor är en särskild omständighet som *bekräftar* att nederländsk domstol är behörig, ska jag emellertid bedöma den utifrån denna synvinkel nedan.

31 Domen Universal, punkterna 36 och 37, och domen Löber, punkt 31.

32 Om denna betydelse handlar den andra tolkningsfrågan.

33 Punkt 38.

34 Skillnaden mot domen Universal ligger således inte i valet av kontot i fråga, utan i den tidpunkt då detta val görs.

35 Den hänskjutande domstolen medger själv att under sådana förhållanden kan svaranden inte förutse vilken domstol som är behörig: se punkt 4.9.3 i beslutet att begära förhandsavgörande.

46. Sammanfattningsvis kan uppkomsten av den ekonomiska skadan på ett placeringskonto som är lokaliserat till Nederländerna inte godtas som ”*tillräckligt* anknytningsmoment” för att domstolarna i den staten ska anses ha internationell behörighet.

b) 1 b: särskilda omständigheter i målet

47. Om svaret på den första frågan är nekande, vill Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol) veta om det ”krävs ytterligare omständigheter för att den nederländska domstolen ska anses vara behörig och i så fall vilka”. Den vill närmare bestämt veta om de ytterligare omständigheter som nämns i punkt 4.2.2 i beslutet att begära förhandsavgörande är tillräckliga. [36]

48. Som jag tidigare har nämnt är det omöjligt att generellt precisera vilka särskilda omständigheter som sammantagna skapar en tillräcklig anknytning mellan tvisteföremålet och en domstol, när den skada som beskrivs i ansökan är rent ekonomisk. [37]

49. Det bör emellertid upprepas att de ”särskilda omständigheter” som har betydelse för vilken domstol som är behörig, är de som visar att det finns en närhet mellan tvisteföremålet och domstolen, samt att domstolen ska vara förutsebar för parterna, eftersom det är dessa principer som ligger till grund för kriteriet ”orten där skadan uppkom” för att fastställa den internationella behörigheten. [38]

50. Dessa omständigheter ska innefatta

– faktorer som är av intresse för en god rättskipning och en användbar processföring, och

– faktorer som kan ha legat till grund för parternas uppfattning om var de ska tvista eller var de eventuellt kan bli stämda till följd av sina handlingar.

51. Av de handlingar som föreligger i målet framgår det att det i det här aktuella nationella målet inte föreligger några *särskilda omständigheter* som motsvarar omständigheterna i målen Kolassa och Löber. Däremot skulle det enligt beslutet att begära förhandsavgörande kunna finnas andra. [39] Jag anser att merparten av dessa omständigheter (för tillfället bortsett från omständigheten att det rör sig om en grupptalan) saknar betydelse för frågan om vilken domstol som är behörig. [40]

1) BP:s uppgörelse med andra aktieägare

52. Jag anser att det saknar betydelse att BP har träffat en uppgörelse med sina aktieägare i USA, vilket de europeiska aktieägarna inte har getts möjlighet till. Detta har ingen betydelse för om nederländsk domstol ska anses vara behörig i Europeiska unionen på grund av förutsebarhet, närhet eller en god rättskipning.

36 De återges i fotnot 4 6 i detta förslag till avgörande. Eftersom den hänskjutande domstolen efterfrågar en bedömning av de särskilda omständigheterna anser jag inte att frågan är hypotetisk, vilket BP har gjort gällande i sitt skriftliga svar på domstolens frågor (punkterna 3–6).

37 Förslag till avgörande i målet Verein für Konsumenteninformation, punkt 67.

38 Se föregående fotnot.

39 Se fotnot 6 i detta förslag till avgörande.

40 Den omständigheten att BP-aktieägare som drabbats av värdeminskningen på aktierna har hemvist i Nederländerna kan bli föremål för en annan bedömning när det gäller hanteringen av målet (till exempel vad gäller delgivning, eller om det visar sig nödvändigt att hålla förhör med dem som bevisning). Det ankommer på den hänskjutande domstolen att avgöra huruvida så är fallet, med beaktande av måltypen och föremålet för talan.

2) Aktieägare som har ställning som konsumenter

53. Det har enligt min uppfattning heller inte någon betydelse att vissa av de berörda aktieägarna har ställning som konsumenter.[41] Det skulle kunna vara önskvärt att situationen för icke-professionella investerare reglerades i enlighet med avsnitt 4 i kapitel II i förordning nr 1215/2012,[42] men för närvarande är så inte fallet.

54. De konsumenter som skyddas enligt förordning nr 1215/2012 är bara de som ingår avtal under de omständigheter som anges i artikel 17.[43] Det finns i den förordningen, i dess nuvarande lydelse, inte någon allmän princip om skydd för konsumenter som knyter en rätt för konsumenten att alltid väcka talan där denne har hemvist till det materiella villkoret.

55. I avsaknad av en sådan allmän regel, bör ställningen som ”konsument” prövas mot bakgrund av artikel 7.2 liksom de övriga faktorerna, det vill säga med hänsyn till domstolens närhet och förutsebarhet. Jag kan inte se på vilket sätt den omständigheten att vissa av BP:s investerare har ställning som konsumenter, objektivt sett för domstolen och tvisteföremålet närmare varandra, eller gör den nederländska domstolen mer eller mindre förutsebar ur svarandens synvinkel.[44]

3) BP:s information om sina aktier

56. BP:s information om sina aktier riktar sig till investerare i allmänhet runt om i världen. Det är inte okänt för BP att dessa aktier kan köpas av investerare i andra stater än den där BP har sitt säte, eller den stat där den eller de börser finns där BP har beslutat att notera aktierna.[45]

57. En ekonomisk aktör kan visserligen inte gömma sig bakom allmän information som denne själv sprider, för att undvika att bli stämd på en viss ort. Det kan emellertid inte heller vara rimligt att den ekonomiska aktören ska omfattas av alla de forum som informationen når till följd av internets tillgänglighet, när syftet är att visa egenskaperna hos vissa börsnoterade aktier, som normalt kan överlåtas via en rad mellanhänder som emittenten inte har kontroll över.

58. Med andra ord anser jag, vad gäller tillämpningen av artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012, att information om dess aktier som ett företag sprider runt om i världen, inte medför något som talar för att domstolarna i en viss stat skulle vara behöriga.[46]

59. Mot bakgrund av detta anser jag inte att de särskilda omständigheter som nämns i den andra tolkningsfrågan talar för att den nederländska domstolen ska anses vara behörig.

41 Jag skulle ha påpekat samma sak även om alla berörda aktieägare hade varit konsumenter. I förevarande mål är det dessutom inte konsumenterna själva som är kärande utan VEB.

42 Vilket domstolen uteslöt i domen Kolassa, då den slog fast att talan inte avsåg avtal och att det avsnittet därför inte var tillämpligt, och inte heller artikel 5.1 i förordning nr 44/2001.

43 Domstolen har slagit fast att artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 inte har till syfte att erbjuda den svagare parten ett stärkt skydd: se dom av den 25 oktober 2012, Folien Fischer och Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, punkt 46) (nedan kallad domen Folien Fischer och Fofitec).

44 Naturligtvis är det generellt sett mer sannolikt att en konsument tillhör kategorin ”otillräckligt informerade” investerare som domstolen nämner i domen Kolassa, punkt 56, och i domen Löber, punkt 35, som en faktor som svaranden bör ta hänsyn till. Det var emellertid inte den omständigheten i sig, utan spridningen av prospektet i investerarnas hemviststat, som var en av de avgörande faktorerna för domstolens tolkning.

45 Att information sprids utan inslag som syftar till en geografisk begränsning (som teknik för geografisk blockering eller användning av ett språk som bara talas i ett visst område) kan just bero på att BP har kännedom om detta.

46 I sitt skriftliga svar på domstolens frågor tycks VEB medge att dess argument är svaga i detta hänseende, eftersom VEB anger (punkterna 19 och 21) att spridningen av informationen runt om i världen kan utgöra en tillräcklig anknytning till Nederländerna, ”åtminstone i kombination med att aktieägaren har hemvist” i den staten.

2. En alternativ lösning?

60. Kommissionen föreslår att skadan i undantagsfall ska anses uppkomma på det placeringskonto som innehas i en medlemsstat, vilket innebär att domstolarna i den staten kan anses vara behöriga och att det inte behöver finnas ytterligare omständigheter, om det inte finns faktorer som medger att skadan ska anses uppkomma i en annan medlemsstat.

61. Om så inte vore fallet, menar kommissionen, så skulle käranden gå miste om den möjlighet som artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 erbjuder, när den ort där den skadevållande handlingen företogs och den ort där svaranden har hemvist sammanfaller, som i den beskrivna situationen.

62. Jag anser att detta resultat visserligen är olyckligt, men att det inte är oförenligt med systemet för att avgöra internationell behörighet i förordning nr 1215/2012. Det skulle däremot det motsatta resultatet kunna vara.

63. Brysselkonventionen, och därefter förordningarna, bygger på att huvudregeln är och bör vara att domstolen där svaranden har hemvist är behörig (med de undantag som föreskrivs där). De alternativa behörighetsgrunder som anges bygger på ett antal överväganden, men dessa innefattar inte uttryckligen att käranden ska erbjudas alternativ som ett ändamål i sig. [47]

64. Tolkningen av artikel 5.3 i Brysselkonventionen bygger visserligen på dess ändamålsenliga verkan, vilket innebär att den innefattar såväl ”orten där handlingen företogs” som ”orten där skadan uppkom”. Denna verkan skulle gå förlorad om bestämmelsen enbart och systematiskt tolkades som orten där den skadevållande handlingen företogs, eftersom den brukar sammanfalla med svarandens hemvist. [48]

65. Samtidigt har domstolen upprepade gånger erinrat om att artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 ska tolkas restriktivt, för att den allmänna principen att domstolarna i den stat inom vars territorium svaranden har hemvist är behöriga inte ska bli meningslös. [49]

66. Jag vill i det här sammanhanget erinra om att artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 inte är en behörighetsgrund för att skydda käranden. Detta konstaterande är vanligtvis förknippat med en varning för en tolkning som innebär att domstolen där käranden har hemvist tillerkänns behörighet. [50]

67. Således kan inte ändamålet att underlätta för käranden att väcka talan ges företräde framför ändamålen rättssäkerhet och fysisk närhet mellan tvisteföremålet och domstolen.

68. Härav följer, anser jag, att det inte är något krav – och under inga förhållanden något absolut krav – att käranden ska erbjudas alternativ för att tvista och än mindre att väcka talan på en ort där en skada anses ha visat sig, när den platsen, som till sin karaktär i själva verket är fiktiv, inte utgör den nödvändiga anknytningen mellan tvisteföremålet och domstolen.

69. I linje med detta vill jag erinra om att domstolen har slagit fast att den berörda personen ska väcka talan vid domstolen på den ort där skadan uppkom i situationer där det är svårt eller omöjligt att fastställa var den skadevållande händelsen inträffade. [51]

47 Skäl 15 och 16 i förordning nr 1215/2012. Domstolen har betonat att de alternativa behörighetsgrunderna är av objektiv karaktär: se domen Folien Fischer och Fofitec, punkt 45, där domstolen påpekar att syftena med artikel 7.2 – förutsebarhet vid forumval och rättssäkerhet – ”[inte har något] samband med de respektive rollerna som kärande och svarande eller med skyddet för endera av dessa parter”.

48 Dom av den 30 november 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkterna 20 och 23).

49 Domen Marinari, punkt 13, dom av den 27 oktober 1998, Réunion européenne m.fl. (C-51/97, EU:C:1998:509, punkt 29), eller domen Universal, punkt 25, och många andra.

50 Domarna Marinari, punkt 13, och Kronhofer, punkt 20.

51 Dom av den 27 oktober 1998, Réunion européenne m.fl. (C-51/97, EU:C:1998:509, punkt 33).

70. Jag vill, i likhet med vad jag gjort tidigare,[52] tillägga att domstolen uteslöt att artikel 5.1 i Brysselkonventionen (nu artikel 7.1 i förordning nr 1215/2012) ska tillämpas på en förpliktelse som ”varken kan fastställas till en specifik ort eller knytas till någon domstol som är särskilt lämpad att pröva tvisten avseende denna förpliktelse”.[53]

71. Eftersom ett villkor för att förordning nr 1215/2012 ska vara tillämplig är att svaranden har hemvist i någon medlemsstat, har käranden åtminstone tillgång till några domstolar varje gång förordningen är tillämplig. Det finns således ingen risk för rättsvägran.[54]

D. Den andra tolkningsfrågan

72. Den hänskjutande domstolen vill veta om svaret på den första tolkningsfrågan påverkas av den typ av talan som VEB har väckt (det vill säga en grupptalan) och att det bara rör sig om en fastställelsetalan.

73. Den hänskjutande domstolen har i detta sammanhang hänvisat till domen CDC Hydrogen Peroxide,[55] i vilket domstolen fann att överlåtelser av fordringar som den ursprungliga fordringsägaren har gjort till käranden, saknar betydelse för fastställandet av vilken domstol som är behörig, enligt artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012.

74. Om den lösningen skulle tillämpas i förevarande mål, anser den hänskjutande domstolen att mekanismen med grupptalan skulle förlora sin ändamålsenliga verkan.

1. Grupptalan och orten där skadan uppkom

a) En talan som bara syftar till att fastställa ansvar

75. Enligt den nationella lagstiftning som gällde när talan väcktes, har en enhet som VEB som företräder kollektiva intressen inte saklegitimation för att väcka en skadeståndstalan (i pengar). Det är bara de berörda enskilda personerna som får yrka en sådan ersättning.

76. Domstolen har slagit fast att artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 är tillämplig på en talan som bara avser fastställelse av utomobligatoriskt skadeståndsansvar,[56] vilket innefattar en talan om fastställelse av att inget ansvar föreligger,[57] och en förebyggande talan som syftar till att hindra att skador uppkommer i framtiden.[58]

52 Förslag till avgörande i målet Verein für Konsumenteninformation, punkterna 49 och 50.

53 Dom av den 19 februari 2002, Besix (C-256/00, EU:C:2002:99, punkt 49). Detta mål rörde en förpliktelse att avstå från ett visst handlande utan geografisk begränsning.

54 Domstolen är *generös* när den tolkar hemvisten som villkor för att förordningen ska vara tillämplig: se dom av den 17 november 2011, Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745). Om svaranden saknar hemvist i unionen är förordning nr 1215/2012 inte tillämplig, men det är däremot de restbestämmelser som medlemsstaterna föreskriver.

55 Dom av den 21 maj 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335) (nedan kallad domen CDC).

56 Dom av den 5 februari 2004, DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74) (nedan kallad domen DFDS Torline).

57 Domen Folien Fischer och Fofitec.

58 Dom av den 1 oktober 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555) (nedan kallad domen Henkel). Den möjligheten har nu, från och med förordning nr 44/2001, förts in i själva förordningen.

77. Enligt denna rättspraxis får domstolarna i den medlemsstat där den skadevållande handlingen har företagits eller där skadan har uppkommit eller förväntas uppkomma, med giltig verkan förklara sig behöriga enligt artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 om det rör sig om en talan där det (”ännu”) inte har yrkats något konkret skadestånd. [59]

78. I domen DFDS Torline byggde domstolen

– sitt resonemang bland annat på förhållandet mellan det första (rörande fastställandet av att ett visst handlande var olagligt) och det andra skedet av talan (rörande skadeståndet till följd av samma handlande)

– och fann att om dessa två skeden skulle avskiljas från varandra, när det gäller att fastställa den internationella behörigheten, skulle käranden bli tvungen att vända sig till domstolar i olika medlemsstater, vilket ”inte [skulle] vara förenlig[t] med en god rättskipning, med rättssäkerheten eller med intresset av att antalet domstolar som är behöriga att pröva ett visst rättsförhållande begränsas”. [60]

79. Mot bakgrund av detta ser jag inget hinder för att tillämpa artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 på en fastställelsetalan som den som VEB har väckt, före de efterföljande skadeståndsmålen där bara de enskilda berörda personerna, vars identitet och hemvist är okända när (den första) talan väcks, får väcka talan i framtiden.

80. Detta förutsätter under alla förhållanden att det finns ett visst samband, eller funktionell inriktning, mellan den fastställelsetalan som VEB har väckt och de mål där talan därefter väcks för att få ersättning. [61] Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida denna förutsättning är uppfylld eller inte, med avseende på artikel 3:305a BW.

81. Man kan inte bortse från att fastställandet av den ort där skadan uppkom blir mer komplicerat vid sådana processuella scenarier med två skeden, eftersom skadan är förknippad med personer som inte nödvändigtvis har identifierats än. Jag anser att den faktorn inte utan vidare innebär att skadan inte har en ”substans som är reell, och inte abstrakt”. [62]

82. I förevarande mål mildras denna svårighet av avgränsningen av de intressen som käranden försvarar, det vill säga de som bygger på att placeringskonton där aktiernas värdeminskning återspeglas är lokaliserade till Holland.

59 De frågor som föranledde domarna Henkel och Folien Fischer och Fofitec handlade inte direkt om användbarheten av kriteriet ”den ort där skadan uppkom” vid respektive talan, utan huruvida den skulle betecknas som ”utomobligatorisk”. Se bland annat punkt 42 och följande punkter i domen Henkel och punkterna 39, 48, och 52 i domen Folien Fischer och Fofitec.

60 Domen DFDS Torline, punkterna 25 och 26. I punkt 27 tillade domstolen de typiska argumenten om närhet till tvisten och underlättande av bevisupptagning och slog fast att ”[d]etta gäller oavsett om tvisten avser ersättning för en redan uppkommen skada eller en talan som syftar till att förhindra att skada uppkommer”. Se, för ett liknande resonemang, domen Folien Fischer och Fofitec, punkt 48. Jag anser att när talan avser ett fastställande av att ett handlande är olagligt, är motiveringen som rör underlättande av att bevisa *skadan* naturligtvis sekundär, men inte obefintlig – till skillnad från vad BP har gjort gällande i sitt yttrande. På samma sätt förhåller det sig med orsakssambandet, i den mån det omvandlas till ett abstrakt test, vilket tycks vara fallet i den nederländska modellen, som gör det möjligt att avgöra om det finns ett nödvändigt samband mellan handlandet och skadan. Förhållandet mellan orsak och verkan i egentlig mening ska fastställas senare, i varje enskild talan. Se Bosters, T., *Collective redress and private international law in the EU*, T.M.C. Asser Press, 2017, s. 41, och dom av Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol) av den 27 november 2009, LJN BH2162 (VEB/World Online).

61 Jag anser att om det föreligger ett samband eller en funktionell inriktning mellan olika mål, talar det mot BP:s resonemang i punkterna 14–18 i dess skriftliga svar på domstolens frågor, där BP anser att den ort där skadan uppkommer inte fungerar som kriterium för fastställande av behörighet vid en talan som den som väckts i förevarande mål.

62 För att använda sig av generaladvokaten Jääskinens formulering i hans förslag till avgörande i målet Folien Fischer och Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:226, punkt 49).

b) Grupptalan och flera orter där skadorna har inträffat

83. Den ort där skadan uppkom som kriterium för fastställande av internationell behörighet utgörs av den ort där de negativa konsekvenserna av en handling visar sig konkret.[63] Det är således framför allt nödvändigt att klarlägga vilken skada det rör sig om och för att göra det måste det rättsliga intresse som eventuellt kan beröras fastställas.

84. De materiella intressen som kan lida skada kan vara av olika slag. Enkelt uttryckt bör det göras skillnad mellan diffusa intressen,[64] kollektiva intressen[65] och individuella intressen. I det sistnämnda fallet är det känt på förhand vem som har dessa intressen eller så kan det fastställas när talan har väckts (eller till och med när domen har meddelats).

85. Det ankommer inte på EU-domstolen utan på den hänskjutande domstolen att bestämma hur det intresse som käranden försvarar i den modell för grupptalan som har utformats av artikel 3:305a BW, som VEB förefaller ha åberopat, ska kvalificeras.

86. Om den hänskjutande domstolen finner att de intressen som berörs i den grupptalan som VEB har väckt,[66] kan knytas till bestämda personer eller personer som lätt kan bestämmas (vilket tycks vara fallet), ska svaret på den andra tolkningsfrågan bygga på domstolens hittillsvarande rättspraxis rörande detta.

87. I domen CDC, i vilken sammanläggningen av enskilda företags fordringar skedde efter att de hade överlåtits, slog domstolen fast att denna överlåtelse inte påverkar fastställandet av den internationella behörigheten.[67]

88. Genom detta agerande bekräftade domstolen det som den tidigare hade slagit fast i domen ÖFAB, mot bakgrund av att: a) det fortfarande finns en särskilt nära anknytning mellan den ort där skadan inträffade och den behöriga domstolen, även om den ursprungliga fordringsägaren har överlåtit fordringen, och b) ett annorlunda svar skulle strida mot ett av målen med förordningen, nämligen att behörighetsbestämmelserna måste uppfylla kravet på förutsebarhet.[68]

89. För det fallet att VEB i sin grupptalan skulle försvara de enskilda intressena för de investerare som har anförtrott VEB skyddet av dem i domstol, måste enligt denna rättspraxis slutsatsen dras att det kollektiva försvaret av dessa intressen inte påverkar villkoren för att nederländsk domstol ska vara behörig, enligt artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012.

90. En sådan tilldelning av behörighet förutsätter således att de allmänna villkor som följer av domstolens praxis är uppfyllda: a) att den ort eller de orter där skadan konkret visar sig för var och en av de berörda personerna ligger i Nederländerna, och b) att de särskilda förhållanden som visar att det finns ett nära samband mellan domstolen och tvisteföremålet föreligger.

63 Exempelvis dom av den 16 juli 2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, punkt 27), och domen CDC, punkt 52.

64 Härmed avses allmänna intressen som i princip berör alla medborgare och som erkänns i en författning (lag eller grundlag).

65 Detta avser intressen som är knutna till en speciell samhällsgrupp (till exempel konsumenter), som förenas på grundval av objektiva egenskaper eller vissa rättsliga band och som kan företrädas av en privaträttslig juridisk person eller ett offentligt organ.

66 Beslutet att begära förhandsavgörande innehåller inga argument rörande åsidosättande av andra rättsliga intressen än respektive aktieägares ekonomiska intressen, exempelvis marknadsaktörernas frihet att fatta beslut – vilka ska ha gjort investeringar på grund av (påstått) falsk information – eller förtroendet för själva marknaden.

67 Punkt 2 i domslutet.

68 Dom av den 18 juli 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, punkterna 57 och 58 samt punkt 3 i domslutet).

91. Den hänskjutande domstolen utgår i det här fallet från att ”ovannämnda investerares hemvistorter inte har fastställts,[69] och inte heller de särskilda omständigheterna kring de enskilda köptransaktionerna eller de enskilda besluten att inte sälja delar av det befintliga aktieinnehavet”. Med hänsyn till den typ av talan som har väckts, förefaller det emellertid inte som att denna avsaknad av uppgifter hindrar att nederländsk domstol tillerkänns behörighet, om de ovannämnda allmänna villkoren är uppfyllda.

2. Grupptalans ändamålsenliga verkan

92. Enligt Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol) skulle mekanismen med grupptalan förlora sin ändamålsenliga verkan, om en enhet som VEB skulle behöva väcka talan på var och en av de platser där en individuell skada uppkommer.

93. Jag betvivlar inte att den nationella domstolens argument är riktigt,[70] men jag ser inget annat alternativ i det system för fördelning av internationell domstolsbehörighet som gäller i Europeiska unionen, vilket numera representeras av förordning nr 1215/2012.

94. Jag utesluter emellertid inte att om det konstateras att samtliga relevanta skador har uppkommit i en enda medlemsstat, kan skäl som hänger samman med en viss lokal domstols specialisering göra det möjligt att undvika den geografiska fragmentering som en strikt tillämpning av artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 leder till.[71]

95. Vidare instämmer jag med det som generaladvokaten Bobek angav i sitt förslag till avgörande i målet Schrems, med avseende på att förordning nr 44/2001 inte innehåller några ”särskilda bestämmelser om överlåtelse av anspråk … eller förfaranden för väckande av kollektiv talan”: det ankommer inte på domstolarna, inte heller på EU-domstolen, att införa nya processrättsliga mekanismer och på så sätt förekomma lagstiftaren inom ett så känsligt område,[72] och det ankommer heller inte på dem att skapa en behörighetsregel på ad hoc-basis.[73]

V. Förslag till avgörande

96. Mot bakgrund av det ovan angivna föreslår jag att den första och den andra tolkningsfrågan som ställts av Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol) besvaras enligt följande:

”1) Inledningen och punkt 2 i artikel 7 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, ska tolkas så att

69 I själva verket är anknytningsmomentet inte investerarens hemvist, utan platsen för investeringskontot, enligt beslutet att begära förhandsavgörande.

70 Även om den hänskjutande domstolen inte anger det, anser jag att den ändamålsenliga verkan dessutom eventuellt kan gå förlorad i två olika avseenden: enheten som försvarar kollektiva intressen kan tvingas väcka talan i olika forum, beroende på var skadorna finns, om dessa uppkommer i flera medlemsstater, och inom dessa medlemsstater är det möjligt att den även måste väcka talan i flera domkretsar, eftersom artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012 fastställer den lokala behörigheten samtidigt som den internationella.

71 Se, analogt, dom av den 18 december 2014, Sanders och Huber (C-400/13 och C-408/13, EU:C:2014:2461).

72 Mål C-498/16, EU:C:2017:863, punkterna 119–123.

73 Genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 av den 25 november 2020 om grupptalan för att skydda konsumenters kollektiva intressen och om upphävande av direktiv 2009/22/EG (EUT L 409, 2020, s. 1) behålls systemet för internationell behörighet i förordning nr 1215/2012 oförändrat, vilket redan föreslogs i förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om grupptalan för att skydda konsumenters kollektiva intressen, och om upphävande av direktiv 2009/22/EG, av den 11 april 2018 (COM(2018) 184 final): se skäl 21 och artikel 2.3.I direktivet föreskrivs, förutom ett automatiskt erkännande av rätten för kvalificerade enheter i en medlemsstat att väcka talan i andra medlemsstater, att samarbete mellan dem ska främjas för att göra det lättare att väcka talan mot överträdelser med gränsöverskridande inslag: se skälen 32 och 71 samt artikel 6.2, 6.3 och artikel 20.4. Där föreskrivs även en skyldighet för medlemsstaterna att föreskriva mekanismer för att grupptalan om skadestånd ska kunna väckas i en medlemsstat för konsumenter som har hemvist i en annan medlemsstat: se skäl 31 och artikel 6.2.

a) det inte är ett tillräckligt anknytningskriterium för att en domstol i en medlemsstat ska anses ha internationell behörighet, att värdeminskningen på aktier i ett företag som är börsnoterat i andra medlemsstater har återspeglats på placeringskonton i den förstnämnda medlemsstaten, eller på placeringskonton hos en bank eller ett investmentbolag med etableringsort i den medlemsstaten, när den skadan är en följd av beslut som investerarna har fattat med stöd av världsomfattande men oriktig, ofullständig och vilseledande information från det börsnoterade företaget,

b) det inte är relevanta särskilda omständigheter för att en domstol ska anses ha internationell behörighet enligt artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012, att det finns en uppgörelse mellan svarandeföretaget och vissa av aktieägarna i en tredjestat, vilket inte har erbjudits kärandena i det nationella målet, och inte heller att vissa av dem har ställning som konsumenter. Det är inte heller den omständigheten att svarandeföretaget har spridit den relevanta informationen runt om i världen.

2) Att en förening som företräder de kollektiva intressena hos de aktieägare som har lidit skada har väckt grupptalan enligt de nationella processrättsliga bestämmelserna, påverkar inte tolkningen av artikel 7.2 i förordning nr 1215/2012.”